

Munkácsi Bernát vogulföldi gyűjtése

A jelenkor feladatai és lehetőségei

Munkácsi Bernát munkásságának sokoldalúságát bizonyították az előttem elhangzott előadások is. Kiváló nyelvész volt, finnugrista, turkológus, orientalista, néprajztudós, a magyar nyelv történetének számos területével, több finnugor és nem finnugor nyelvvel foglalkozott élete során, több nyelvből is gyűjtéseket végzett, mindezek ellenére (vagy mindezek mellett) elmondható, hogy munkásságának legismertebb területét vogulföldi gyűjtései alkotják. Ennek voltaképpen több oka is van. Szibériai útja során egyrészt megfejtette Reguly szövegeit, s ez önmagában is legendássá vált eredmény volt. Másrészt pedig olyan kultúrkinccset fedezett fel és írt le – a manysi folklórt – melyet korábban legfeljebb csak töredékeiben ismerhettek, és ami talán a legfontosabb, ha ezt nem tette volna meg, e kincs el is veszett volna, hisz már akkor is több nyelvjárás eltűnőben volt, és az énekmondás olyan szintje, melyet ő megismerhetett, fokozatosan eltűnt egy-egy énekes, mesemondó halálával. Nem túlzás állítanunk, Munkácsi Bernát és a finn Artturi Kannisto vállalása és teljesítménye nélkül szinte semmit nem tudnánk a manysik nyelvéről és világáról – és így a veszteségnek még a tudatában sem lehetnénk. Munkácsi maga is nagy fontosságúnak tartotta manysi gyűjtését, tudatosan készült rá, korábbi gyűjtőútjait egyfajta „előtanulmánynak” tekintette, hogy minél jobban teljesíthette legfontosabb teendőjét, az Urál vidéki tanulmányútját.

Előadásomban elsősorban a manysi gyűjtéssel kapcsolatos jelenkori munkálatakról és feladatokról szeretnék szólni, de úgy gondolom, nem hagyhatom ki, hogy legalább röviden ne beszéljek arról, hogy hogyan, milyen körülmények között jutott hozzá Munkácsi ehhez a páratlan kincshez.

1888. március 13-án, 23 évesen indult el Szibériába, hogy megfejtse Reguly Antal négy évtizeddel korábbi feljegyzéseit. Ahogy ő fogalmazott: „Nemcsak egyszerűen tudományos vállalat volt ez, hanem egyúttal a hálás kegyelet ténye nyelvtudományunk halhatatlan emléküé úttörője iránt” (Munkácsi 1889: 206). Legelőször is le kellett másolnia Reguly anyagait. A helyszíni feljegyzések és a tisztázatok sok helyütt elhomályosodott írásait kiolvasni és lemásolni már önmagában óriási feladat volt. Barátjával és kutatótársával, a néprajzkutató Pápai Károllyal indultak útnak, és rendkívül viszontagságos körülmények között érkeztek meg május 2-án az Urál keleti oldalára. Utaztak vonaton, ameddig lehetett, s ahol már nem volt

vasút, ott szekéren, hajón, szánon, ladikon közlekedtek. A tavaszi időszak olvadó havában, a már olvadó folyókon át az előrejutás nem csupán fáradságos volt, hanem sok esetben rendkívül veszélyes is. A szánút során gyakorlatilag a fagyos vízben kellett ülniük, és egy-egy nagyobb gödörnél nemcsak alulról, hanem a szán tetején is befolyt a víz, az utak oldalában torlódó hóhegyekre ráhajtvá többször is kiestek a szánból, volt, hogy kénytelenek voltak magukat a szánhoz kötni. Kazánhoz közeledve megszűnt a szánút is, és szekéren kellett folytatni, de ez a szánnál is gyötrelmesebb volt. Beszámolójában így emlékezik erre: „Azok az agyvelőt rázkódtató és bordákat szaggató ütközések, melyeket a szánon csak a nagyobb útgödörknél éreztünk, itt a fagyos sárbuczkákkal megrakott úton folytonossá váltak, s egy fél óra alatt mindketten bizonyos ájulásszerű bágyadtságba estünk” (i. m. 216). A zajló Volgán még csónakkal keltek át, de a Kazánka folyón már ez sem lehetséges, a feltorlódott, mozgó jégtáblákon, egyikről a másikra ugrálva kellett átkelniük. Így írta le ezt: „Egy elhibázott oldallépés, az egyensúly vesztese, vagy egy kevésbé energikus ugrás halálos veszedelembé ejthet vala bennünket; – de az oly óhajtott nyugalom közelségének érzete serkenti vala bátorságunkat s mi megemberelve magunkat, sikerrel tesszük meg az átkelést” (i. m. 217). Nem is önmagát féltette leginkább az út során, hanem a sok fáradsággal lemásolt Reguly anyagot. Bár azt egy belülről viaszos vászonnal bevont ládába tette, érthetően aggódott, hogy megrongálja a víz. Mire Kazánba értek, holmijuk, ruházatuk tetemes része tönkrement, s ők maguk is fizikailag erősen megviselődtek: arcuk „a nedves szél-től tele vedlő rézvörös foltokkal s a gyarló úti táplálkozás és fáradoalmak következtében feltűnően beesett” (uo.). Lelkiállapotukat azonban emelkedettnek és ünnepiesnek érezték. Kazánban töltenek két hetet, szellemileg és testileg is feltöltekezve indulnak tovább. Az Urál keleti oldalára Verhoturjénál érnek át, ahol Pallas még jelentős számmal talált manysikat a 18. században, de a vidék már Reguly idejére is eloroszosodott. Végül május 2-án, utuk 52. napján Ivdilben találkoznak az első igazi vogullal, „egy összetöpörödött, fogatlan, vak anyóka alakjában” (i. m. 223). E találkozásról Munkácsi így ír: „Egy pohár szíverősítő után kezdődött a leczke, melynek első themája a számnevek volt. Vogul szó után áhítózó füleinket valami bájos ének sem illethette volna kellemesebben, mint az a csámcsogás, mellyel az *akwe, kitäi', χürem* [...] egy, kettő, három [...] vogul számnevek élénk hangzottak. De nem sokáig tartott a gyönyörűség, mert hölgyünk a *ńololau* 'nyolcz' szám után egyenesen a *kit-χujp-lou* 'tizenkettő'-re ugrott által és semmiképpen nem bírt a kihagyott 9, 10 és 11 számokra visszaemlékezni. Röviden szólva pár óra alatt meggyőződtem, hogy Ivdilben nem lehet maradásom” (uo.).

A Lozva folyó középső szakaszánál található Toreh-paulban kezdhet az igazi munkához, itt találkozik Mihail Gregorics Persinnel, egy régi vogul nemzetség utolsó sarjával, és Tatjana Alexejevna Szotyjinovával, Reguly adatközlőjének, Jurkinnak falujabelijével. Több hónapra át dolgozik velük, és Reguly szövegeinek jelentős részét sikerül is megfejtenie segítségükkel. A további hónapok során Munkácsi bejárta az

egész manysi nyelvterületet, gyűjtött anyagot a Szoszva, a Szigva és a Lozva vidékén, valamint a Konda, a Tavda és a Pelim menti manysiknál. 1889. március 25-én Berezovoban fejezi be vogulföldi gyűjtéseit. Teljesítette tehát célját Reguly anyagát illetően: „Le volt törve végre a hét lakat, mely vállalatom elbűvölt ideálját, az anynyi évtized óta homállal borított tudományos kincset elzárta” (i. m. 398). De a Reguly szövegek megfejtése gyűjtésének csak töredéke, hiszen a megjelent kötetei alapján jól tudjuk, szinte felfoghatatlan mennyiségű szöveget sikerült lejegyeznie gyönyörű és pontos magyar fordítással, minden nyelvjárásból készített grammatikai följegyzéseket, és hatalmas lexikális gyűjtést is végzett. Szinte fizikailag is lehetlenségnek tűnik, hogy miként tudott a mostoha körülmények között ennyi anyagot leírni, gyűjtéseit az útja során megőrizni, rendszerezni és folyamatosan bővíteni. Beszámolóját olvasva azt is csodálhatjuk, hogy az emberfeletti, majd egy évig tartó szakadatlan munkáért, a zord szibériai viszonyokért egy panaszszava nincs, ami ember számára még elviselhető, az neki tökéletesen megfelelő körülmény, más igénye, mint estére egy fűthető szoba, egy fekvőhely és egy szamovár, nincs is. Csak a legészakibb vidéken töltött téli hónap az, ami soknak tűnik, beszámolójának erről szóló fejezete talán többek számára ismert (az északi vogulokról írja): „E nép még nem emelkedett a kemencze tudományáig. Gerendákból összerótt téli lakását, mely egyszerű fakéreggel van befödve s oldalt ablaküveg helyett egy vastag jégtáblán át (néhol meg csak a tetőnyíláson) kapja a világosságát – összesen egy zugának szabad tűzhelye, a *šaul* van hívva melegíteni. Az éjszak-szibériai 35-50 fokú téli hidegekben természetesen vajmi gyöngé hatása lehet egy ilyen tűzhelynek a lakás hőfokának emelésére, különösen éjjel, a midőn nem állhat mellette senki, hogy a tüzet rakja és folytonosan élessze. Mindaddig, amíg a jurtokban voltam kénytelen élni [...], nem vetkőzhettem le éjszakára; sőt lefekvéskor ép oly gondosan kellett felöltözködnöm, mint mikor távoli útra keltem – s mindemellert az éjfél utáni órákban lehetetlen volt az alvás az erős fagy miatt. [...] Pár heti erős munka után kimerültség kezd nálam nyilatkozni és nagyfokú izgatottság. Elősegítik ezt a nyomorúságos táplálkozási viszonyok is” (i. m. 404).

Nem kétséges, gyűjtőútjának sikerét főként jellemének és szorgalmának köszönheti, természetesen, nagymértékben kitűnő felfogásának és nyelvi tehetségének is. Nem járhatott volna ilyen eredménnyel, ha személyisége más lett volna, hiszen példaértékű az a tisztelet és szeretet, amit az egyszerű manysi emberek iránt érzett. Például a Pelim menti voguloknál kérésükre feljegyezte a zsarnokoskodó pap elleni panaszait is. Vagy az Alsó-Lozvánál járva azt írja, hogy a környék már eloroszosodott, az már a „civilizáció földje”, ami abban is látszik, hogy fehéreneműit ellopják. „Számos alkalom lett volna ilyesmire a műveletlen vogulok közt; de az ő erkölcsük még nem jutott ily fejlettségre” (i. m. 397). Tisztában van vele, hogy mindaz, amit megismert és összegyűjtött, a manysi nép szellemi életét és múltját világítja meg és fényes bizonyíték Európa tudós világa előtt, hogy a „népeknek szellemi képességére nem a földrajzi és ethnológiai viszonyok a döntő tényezők” (i. m. 208).

Hazatérte után négy kötetben jelenteti meg néhány év alatt a gyűjtött szövegeket, ezekkel párhuzamosan a manysi nyelvjárások nyelvtani leírásait, majd később a szövegekötetekhez kapcsolódó néprajzi leírásokat és tanulmányokat terjedelmes könyvekben (de csak az első két kötetét, a 3. és 4. kötetekét már Kálmán Béla rendezte sajtó alá). Haláláig dolgozott lexikális gyűjtése anyagán, mindenki nagyon várta vogul szótára megjelenését, de ez végül csak 1986-ban valósult meg, szintén Kálmán Bélának köszönhetően.¹ E könyvek és tanulmányok megjelenéséig szinte alig tudhattak valamit a manysi nyelvről és népköltészetéről, ennek ellenére saját korában szinte semmilyen visszhangja nem volt a műveknek, csupán Gombocz Zoltán írt egy rövid ismertetés az első kötet kiegészítő kötetéről (1903).

Halála után feljegyzései az Akadémia kéziratárába kerültek, ma is ott vannak, s mint az előbb elhangzottakból is kiderült, a gyűjtés meg nem jelentetett részei (a 3. és 4. kötetekhez kapcsolódó magyarázó kötetek és a lexikális anyagát feldolgozó szótár) azóta Kálmán Bélának köszönhetően megjelentek.

Gondolhatnánk, hogy ezzel Munkácsi manysi nyelvre irányuló munkássága megnyugtató módon lezártnak tekinthető, hisz annak zömét még ő maga jelentette, a kéziratban maradt anyagokat is feldolgozták. Ha saját korában nem is méltatták megfelelő súllyal eredményeit, napjainkban mindenki, aki uráli nyelvekkel, vagy obi-ugor folklórral foglalkozik, tisztában van a Munkácsi-anyag páratlanságával és értékével. De ez nem ilyen egyszerű! Munkácsi hagyatékával – akár megjelent, akár nem – kötelességünk tovább foglalkozni.

A „Vogul népköltési gyűjtemény” megérett az újrakiadásra. A gyűjtemény páratlan gazdagságú, 1600 lapnyi anyaga mintegy 250 szöveget tartalmaz: teremtési mondákat, hősi énekeket, imádságokat, medveénekeket, medveünnepi színjátékokat, életképeket, sorsénekeket, meséket, találós meséket, s mindebből gyakorlatilag kirajzolódik az egész manysi világ. A kötetek évtizedek óta beszerezhetetlenek, a még fellelhető példányok vagy néhány nagyobb városi könyvtár polcain porosodnak és alig valaki tudja, hogy mit is rejtenek, vagy pedig egyetemi könyvtárak, tanzsékek agyonforgatott, széthulló, egyre rosszabb állapotú darabjai. Belátható időn belül tönkremennek, használhatatlanná válnak, fizikailag megsemmisülnek. Nyelvi értékükkel tisztában vagyunk, és azzal is, hogy tömegek soha nem fognak manysiul tanulni és eredeti manysi nyelvű szövegeket olvasni. De tartalmi értékük alapján sokkal nagyobb körben kellene ezt az anyagot ismertté tenni. Ismertebbé kellene

¹ Munkácsi Bernát: Vogul népköltési gyűjtemény 1. kötet 1. rész (1892), 2. rész (1902); 2. kötet 1. rész (1892), 2. rész (1910); 3. kötet 1. rész (1893) [2. rész (1952) – sajtó alá rendezte: Kálmán Béla], 4. kötet 1. rész (1896) [2. rész (1963) – sajtó alá rendezte: Kálmán Béla].

Munkácsi Bernát (1894), A vogul nyelvjárások szórágózárukban ismertetve. Ugor Füzetek II. [Munkácsi Bernát – Kálmán Béla (1986), *Wogulisches Wörterbuch*. Akadémiai Kiadó, Budapest.]

válnia itthon – feltétlenül ott lenne a helye az általános és középiskolai tananyagban –, és ismertebbé kellene tennünk külföldön is. Mivel az anyagokhoz Munkácsi magyar fordítást készített – amely egyébként önmagában is művészi értékű –, gyakorlatilag két olyan nyelven van (magyarul és vogulul), mely csak szűk kör számára érthető. A teljes gyűjtés angol fordítással való kiegészítése nagy előrelépést jelentene. Ma már rengeteg minden elérhető az interneten (a Vogul népköltési gyűjtemény is, szkennelt változatban), de úgy vélem, nem elégedhetünk meg ennyivel. Egyrészt tehát angol fordításra is szükség van, másrészt pedig az eredeti anyag is némi megújításra és javításra szorul. A SZTE Finnugor Tanszékén már történtek némi lépések e cél megvalósítása érdekében. A manysi nyelvű szövegek jelentősebb részét, az északi nyelvjárási gyűjtéseket már digitalizálták a tanszék hallgatói, a többi nyelvjárás anyagának begépelése is folyamatban van. Az eredeti, Munkácsi lejegyezte szövegeken csak a legszükségesebb technikai változtatásokat, karaktercseréket végezzük el. A magyar fordításokat változatlanul hagyjuk, csak néhol szükséges a mai helyesírási normához igazítani a szöveget. Az angol fordítás elkészítésére megnyertük ügyünknek Peter Sherwood hungarológust, aki tökéletes angol és magyar tudása mellett a manysi nyelvnek is kiváló ismerője. Elkészítette már az első próbafordításokat, egy hosszabb medveének, a munkeszi ének angolra ültetését. Az angol fordítás készítése természetesen sok kérdést, problémát vet fel: ilyenek például a parallelizmusok, az ismétlések, a manysi igeneves szerkezetek, az állandó deminutív és frekventatív és egyéb képzőhalmazok tükröztetése, vagy a nevek és tabukifejezések visszaadása angolul. Az eredeti szövegek egyértelmű sajtóhibáit természetesen kijavítjuk, de a manysi adatoknál sok esetben nehéz eldönteni, hogy bizonyos szavak eltérő lejegyzése egyszerű nyomdai tévesztést vagy alakváltozatokat rejt-e. E szempontból fontos lépést jelent egy jelenleg folyó projektum, mely többek között Munkácsi szövegein is alapul. A továbbiakban erről szólnék röviden.

A közeljövő fontos feladatának gondolom tehát a népköltési gyűjtés szövegeinek újrakiadását. A jelenben pedig – mint hallani fogjuk – két fontos, több éves pályázat is Munkácsi manysi gyűjtésének anyagát dolgozza fel valamilyen módon. Az egyik egy nemzetközi együttműködésben folyó ún. Ob-BABEL projektum², a másik pedig egy OTKA által támogatott program, melynek célja obi-ugor morfológiai elemzők készítése. Ez utóbbi a Nyelvtudományi Intézetben zajlik Fejes László vezetésével, és két hanti valamint egy (az északi) manysi nyelvjárás anyagát dolgozza fel.³ Előzménye a Nyelvtudományi Intézetben már korábban végzett hasonló munkálatok, melyek eredményeképpen több uráli nyelv morfológiai elemzője is elkészült vagy várhatóan

² A projektumot, valamint részletesebben annak a Munkácsi-anyagokhoz kapcsolódó részét Bíró Bernadett mutatta be az emlékülésen. Az Ob-BABEL honlapja az alábbi címen érhető el: <http://babel.gwi.uni-muenchen.de/>.

³ A projekt azóta lezárult, lásd: <http://fgtort.nytud.hu/index.php/2008013049/otka/obi-ugor-morfologiai-elemzk-es-korpuszok>.

és remélhetően a jövőben el fog készülni. A Munkácsi gyűjtéseket illetően ez konkrétan azt jelenti, hogy az általa gyűjtött és a Vogul Népköltési Gyűjteményben megjelent minden északi szöveget digitalizálni (számítógéppel rögzíteni) kellett, és itt kapcsolódik a projektum a már említett tervhez, a népköltési szövegek újradiadásához. A mellékjeles betűket különféle karakterekkel – betű és számkombinációkkal – kellett helyettesíteni. Íme a közismert Keresztelés énekének eleje ilyen formában:

4.

Peerna2n tuum eeri0g.

Saamiq maa [saamt] lahwa2
 hum ha0a0ntpegim:
 nyila2 saampa2 saamiq peerna2
 sujte9ltawe9.
 saamiq maa saamt lahwa2
 ha0a0ntpegim:
 nyila2 saampa2 saamiq peerna2l
 puse9n pune9ntawe9t.
 ja2ge9m hum sagi0re9paale9m
 akw[]-pis a0a0lpa2 nor-kwolt
 hum uunlenta2se9m. -- hote9l hulyi0li,
 nyaqra2 turpa2 turiq syahl

Létre kellett hozni egy tőtárat, ez a Munkácsi-gyűjtés lexikális anyagait felhasználó Munkácsi–Kálmán-féle vogul szótárt felhasználva készült, itt a *perna* 'kereszt' szót láthatjuk a szójegyzékben:

pěrnä (fn.) kereszt
pěrnä (fn.) kereszttség
pěrnä (fn.) treff
pěrnä-jäi (fn.) keresztapa
pěrnänē-nāj (fn.) treff dáma (kártyában)
pěrnätal (fn.) pogány
pěrnätal (mn.) pogány
pěrnä-tus (fn.) treff ász
pěrnä-väлттэнэ-χätél (fn.) vízkereszt
pěrninġ (mn.) kereszt-
pěrninġ-ās (fn.) keresztapa

Szükség volt még egy teljes toldaléktárra, és a számítógépes elemzöt el kellett látni minden olyan információval, amely a tövek és a toldalékok összekapcsolódására vonatkozik, azaz gyakorlatilag az adott nyelvjárás, az északi manysi adott nyelvállapotának minden fonológiai és morfológiai szabályát le kellett írni oly módon, hogy az elkészült elemző ezek után bármely szóalokról el tudja mondani, hogy annak milyen morfológiai felépítése lehet. Az alábbiakban továbbra is a *perna* szó látható a

peerna2n tuum 'keresztbe menés' kifejezésben, s amit látunk, az a **peerna2n** szóalak lehetséges elemzései:

```

1 Peerna2n << peerna2n>tuum_hu=megettérés_kereszténnyé_válás[S_N]
=Peerna2n+[I_NAG] | peerna2_hu=kereszt[S_N]=Peerna2n+[I_LAT] | peerna2_hu
=kereszt[S_N]=Peerna2n+[I_P1]+[I_PxSg2]+[I_NAG] | peerna2_hu=kereszt[S_N]
=Peerna2n+[I_PxSg2]+[I_NAG] | peerna2_hu=kereszt[S_N]=Peerna2n+[I_PxDu2]+[I_NAG]
| peerna2_hu=kereszt[S_N]=Peerna2n+[I_PxP12]+[I_NAG] | peerna2_hu=kereszttség[S_N]
=Peerna2n+[I_LAT] | peerna2_hu=kereszttség[S_N]=Peerna2n+[I_P1]+[I_PxSg2]+[I_NAG]
| peerna2_hu=kereszttség[S_N]=Peerna2n+[I_PxSg2]+[I_NAG] | peerna2_hu
=keresztseg[S_N]=Peerna2n+[I_PxDu2]+[I_NAG] | peerna2_hu=keresztseg[S_N]
=Peerna2n+[I_PxP12]+[I_NAG] | peerna2_hu=treff[S_N]=Peerna2n+[I_LAT] | peerna2_hu
=treff[S_N]=Peerna2n+[I_P1]+[I_PxSg2]+[I_NAG] | peerna2_hu=treff[S_N]
=Peerna2n+[I_PxSg2]+[I_NAG] | peerna2_hu=treff[S_N]=Peerna2n+[I_PxDu2]+[I_NAG] |
peerna2_hu=treff[S_N]=Peerna2n+[I_PxP12]+[I_NAG] | peeri_<lakwa2-_hu=kibont[S_V]
=Peer+na2[D=A_PART-PRES]+n[I_LAT] | peeri_<lakwa2-_hu=kibont[S_V]
=Peer+na2[D=A_PART-PRES]+n[I_P1]+[I_PxSg2]+[I_NAG] | peeri_<lakwa2-_hu=kibont[S_V]
=Peer+na2[D=A_PART-PRES]+n[I_PxSg2]+[I_NAG] | peeri_<lakwa2-_hu=kibont[S_V]
=Peer+na2[D=A_PART-PRES]+n[I_PxDu2]+[I_NAG] | peeri_<lakwa2-_hu=kibont[S_V]
=Peer+na2[D=A_PART-PRES]+n[I_PxP12]+[I_NAG] >> [Peerna2n:1 ]

```

Hogy a szóalak az adott szövegekörnyezetben éppen melyik konkrét elemzésnek felel meg, csak a szöveg egyértelműsítése után adható meg.

A projektum több szempontból is jelentős: egyrészt a manysi nyelv egészen új típusú dokumentálását jelenti. Másrészt a nyelv fonológiájának és morfológiájának új szempontú, az eddigieknél részletesebb elemzését, megismerését teszi lehetővé. Az elemzőnek köszönhetően fontos grammatikai információkat tud nyújtani azok számára is, akik magát a manysi nyelvet nem ismerik alaposan (tehát pl. általános nyelvészeknek, tipológusoknak is). A digitalizált anyag további munkálatok alapját jelentheti. Az északi szövegek például egy program segítségével átalakíthatók a Munkácsi újrakiadás számára szükséges formátumúvá:

4.

Pěrnān tūm ěrĭy.

Sāmiņ mā [sāmt] laχwä

χum χāntpeyim:

nĭlā sāmpā sāmiņ pěrnā

sujteltawē.

A Munkácsi–Kálmán-szótár északi alakjainak feldolgozásával Fejes László egy könnyen kezelhető manysi–magyar szótárt hozott létre, amely az interneten bárki számára elérhető: <http://www.scribd.com/doc/38598230/manN-hun-0-1>. Szintén számítógépes program segítségével az egész szövegtörzs cirill betűssé alakítható (lásd alább). Az így kapott anyag tovább finomítandó, de jelen formájában is feltehetőleg jobban tudják használni maguk az obi-ugor nemzetiségű kutatók, érdeklődők, mint eredeti, latin betűs formájában:

4.

Пэ́рнән түм э́рыг.

Сāмиң mā [cāmt] лахвā

хум хāнтпэгим:

һилä cāмпä cāмиң пэ́рнä

суйтэлтавә.

cāмиң mā cāmt лахвā

хāнтпэгим:

һилä cāмпä cāмиң пэ́рнäl

пусән пунэнтавәт.

йäгэм хум сагырэпälәм

акв[]-пис äлпä нор-кволт

хум үнлэнтäсэм. – хотэл хуьыли,

A népköltési gyűjtemény újrakiadáshoz is fontos lehet, hogy az adatbázisként használható korpusz a szóalakok egységesítésében, magyarul a hibásan nyomtatott alakok és alakváltozatot kérdésének megítélésében is segíthet.

Előadásomat egy személyesebb gondolattal fejezném be. Lassan 25 éve, hogy manysi nyelvvél kezdtem foglalkozni. Tanárom, Mikola Tibor már a nyelvtanulás elején a Munkácsi köteteket adta a kezembe, és emlékszem, mekkora hatással voltak rám az ott olvasott szövegek. Manysiul még nem ment az olvasás, a magyar fordításokat olvastam végig. Aztán apránként hozzájuk adódtak az eredeti vogul szövegek is. Sokat foglalkoztatott már diákként, hogy Munkácsi, aki expedíciója idején csak néhány évvel volt idősebb, mint akkor én, hogy tudta mindezt összegyűjteni. Irigyletem sokszor, például azért, hogy ő még tavdai manysi nyelvet is hallhatott. Sok éve tanítok manysi nyelvre diákokat, és azt hiszem, mindezeket az érzéseket évről-évre újra átélhetem a diákok által is. Mert nyilvánvaló és egyértelmű az órákon, hogy őket is ugyanígy foglalkoztatják ezek a kérdések, ugyanígy megérintik ezek a gondolatok.

Irodalom

Gombocz Zoltán (1903), Vogul népköltési gyűjtemény. I. kötet. Kiegészítő füzet. Bevezetés.

Tárgyi és nyelvi magyarázatok. (Ismertetés.) NyK 33: 126–128.

Munkácsi Bernát (1889), Nyelvészeti tanulmányutam a vogulok földjén. Budapesti Szemle 60.